

BIS

Department for Business
Innovation & Skills

**ISAFSWM CYFLOG CENEDLAETHOL
– CANLLAW I WEITHWYR**

Mae gan bron pawb sy'n gweithio'n gyfreithlon yn y DU hawl i dderbyn lefel benodol o dâl. Yr isafswm cyflog cenedlaethol yw'r enw ar hyn. Os nad ydych yn derbyn yr isafswm cyflog hwn, mae gennych gyfaill pwerus all gynnig cymorth a chyngor i chi. Rhowch alwad i'r llinell gymorth Hawliau Tâl a Gwaith ar 0800 917 2368.

Pennir y swm gan y gyfraith. Bydd yn codi ar 1 Hydref bob blwyddyn.

O 1 Hydref 2009 ymlaen y cyfraddau yw

Gweithwyr 22 oed a throsodd	£5.80
Gweithwyr 18-21 oed	£4.83
Gweithwyr 16-17 oed	£3.57

At ei gilydd, os caniateir yn gyfreithlon i chi weithio yn y DU, yna rhaid i'ch cyflogwr dalu i chi o leiaf yr isafswm cyflog priodol. Mae hyn yn cynnwys gweithwyr gartref, gweithwyr asiantaeth, gweithwyr rhan-amser, gweithwyr ysbeidiol, gweithwyr ar dasg, a gweithwyr tramor. Nid yw o wahaniaeth faint o brofiad sydd gennych.

Mae nifer fach o weithwyr nad ydynt yn gymwys i gael yr isafswm cyflog. Amlinellir y rhain ar dudalen 3.

Pobl y mae'n bosibl nad oes rhaid i'w cyflogwyr dalu'r isafswm cyflog iddynt

Mae rhai gweithwyr heb fod yn gymwys i gael yr isafswm cyflog neu na fyddant yn gymwys ond ar ôl cyfnod penodol. Gall hyn fod yn wir amdanoch chi os ydych:

- Yn brentis dan 19 oed
- Yn brentis 19 oed neu drosodd ym mlwyddyn gyntaf eich prentisiaeth
- Yn fyfyrwr ar leoliad gwaith sy'n rhan o gwrs addysg uwch neu addysg bellach yn y DU os yw'r lleoliad gwaith yn parhau llai na blwyddyn
- Yn cymryd rhan yn rhaglen Leonardo da Vinci neu raglen Youth in Action, rhaglen Erasmus neu Gynorthwywyr Comenius yr Undeb Ewropeaidd
- Ar rai cynlluniau dychwelyd-i'r-gwaith yr Adran Gwaith a Phensiynau

Gall fod rhesymau eraill pam na fyddwch yn gymwys i dderbyn yr isafswm cyflog. Os ydych yn ansicr, cysylltwch â'r llinell gymorth Hawliau Tâl a Gwaith ar **0800 917 2368**.

Sut allaf wirio fy mod yn cael yr isafswm cyflog?

Weithiau, hwyrach na fydd yn amlwg a ydych yn derbyn yr isafswm cyflog neu beidio, er enghraifft, os nad ydych yn cael eich talu'n glir yn ôl hyn a hyn yr awr. Gallwch wirio drwy rannu'r tâl a gewch am gyfnod penodol (a elwir yn gyfnod cyfeirnod tâl) â'r oriau a weithiwyd gennych. Gall y llinell gymorth Hawliau Tâl a Gwaith eich helpu i weld a

ydydych yn derbyn yr isafswm cyflog,
neu fe allwch chi wirio ar
www.direct.gov.uk/payandworkrights

Nid yw'r cyfan o'r arian a delir i chi gan
eich cyflogwr yn gallu cael ei gyfrif tuag at
eich isafswm cyflog cenedlaethol.

Mae'r arian na ellir ei gyfrif yn cynnwys:

- Arian ychwanegol heblaw am y tâl sylfaenol am weithio goramser neu waith sifft
- Lwfansau (e.e. am amodau peryglus neu gostau byw)
- Ad-dalu treuliau a dynnwyd wrth gyflawni'r gwaith (e.e. costau teithio)
- Ad-dalu costau pethau a brynwyd er mwyn gallu cyflawni'r gwaith (e.e. gwisg swyddogol, offer)

Mae'r arian y gellir ei gyfrif yn cynnwys:

- Tâl sylfaenol (gan gynnwys cyfraniadau treth ac Yswiriant Gwladol)
- Tâl bonws
- Comisiwn

Weithiau gall pobl gael eu talu am faint o waith a wnânt neu am dasgau penodol yn lle nifer yr oriau a weithiant. Yn ôl y gyfraith, mae'n dal yn rheidrwydd ar eich cyflogwr i dalu cyfradd benodol i chi os yw hyn yn wir yn eich achos chi.

Am ragor o wybodaeth ac i gael gwybod a ydydych yn cael yr isafswm cyflog, ffoniwch y llinell gymorth Hawliau Tâl a Gwaith ar **0800 917 2368** neu ewch i
www.direct.gov.uk/payandworkrights

Hefyd gallwn gael gair â chi ynglŷn â symiau a ôl-dynnir o'ch cyflog yn annheg, a'ch hawl i weithio ddim mwy na 48 awr ar gyfartaledd yr wythnos heblaw eich bod yn dewis gwneud hynny.

Ôl-dyniadau cyflog

Weithiau bydd eich cyflogwr o bosibl yn tynnu arian yn ôl o'ch cyflog i dalu am bethau megis gwisg swyddogol, cludiant neu brydau bwyd. Os yw'ch cyflogwr yn gwneud ôl-dyniadau ar gyfer y pethau hyn, yna mae'n rhaid i'ch tâl, ar ôl yr ôl-dyniadau, gyfateb o leiaf i'r isafswm cyflog.

Yr unig adeg y caiff cyflogwr dynnu arian yn ôl o'ch cyflog gan fynd â'ch tâl islaw'r isafswm cyflog yw os ydych yn byw mewn llety wedi'i ddarparu gan eich cyflogwr. Os yw'r arian rhent a ôl-dynnir yn golygu eich bod yn derbyn llai na'r isafswm cyflog, hyd yn oed os nad oes angen y llety hwnnw er mwyn eich galluogi i gyflawni'ch gwaith, y mwyaf y caiff eich cyflogwr ei dynnu'n ôl o'ch cyflog i dalu am lety yw £4.51 y dydd neu £31.57 yr wythnos, waeth beth yw swm y rhent a godir arnoch.

Am ragor o wybodaeth am y taliadau a godir am lety neu ôl-dyniadau eraill, ffoniwch y llinell gymorth Hawliau Tâl a Gwaith ar **0800 917 2368** neu ewch i www.direct.gov.uk/payandworkrights

Cildwrn a'r isafswm cyflog cenedlaethol

Os ydych yn derbyn cildwrn yn y gwaith, ni ddylid cynnwys yr arian hwn fel rhan o'ch isafswm cyflog cenedlaethol. Dylai unrhyw gildwrn a dderbyniwch fod yn ychwanegol. Mae'r arian cildwrn a dderbyniwch yn eiddo i chi, a dylai unrhyw drefniadau ynglŷn â rhannu arian cildwrn gael eu cytuno ymhlith y gweithwyr ac yn unol â'u dymuniadau hwy.

Digon posibl y bydd eich cyflogwr yn trin cildwrn a wneir ar gardiau credyd neu

ddebyd yn wahanol, a digon posibl bod rhesymau pam na chaiff yr arian hwn ei basio ymlaen i chi. Er enghraifft, hwyrach na chaiff cildwrn a wneir ar gardiau ei basio ymlaen i chi yn llawn gan y codir tâl gan y cwmnïau cardiau am drafod yr arian.

Os credwch eich bod yn derbyn arian cildwrn fel rhan o'ch isafswm cyflog cenedlaethol, dylech gael golwg ar eich slip cyflog, contract neu ddatganiad cyflogaeth, neu gael gair â'ch cyflogwr i wneud yn siŵr eich bod yn derbyn yr isafswm cyflog heb gynnwys arian cildwrn. Am ragor o gymorth cysyllter â'r llinell gymorth Hawliau Tâl a Gwaith.

Beth os credaf nad wyf yn cael y tâl cywir?

Os credwch nad ydych yn cael yr isafswm cyflog, dylech ffonio'r llinell gymorth Hawliau Tâl a Gwaith ar **0800 917 2368**.

Byddant yn eich helpu i gael gweld a delir digon i chi. Os nad ydych yn cael yr arian cywir, gallant eich helpu i sicrhau eich bod yn derbyn yr hyn sy'n ddyledus i chi.

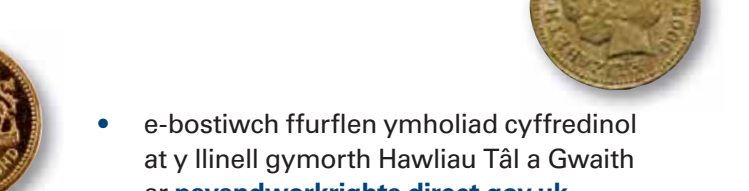
Os nad yw'ch cyflogwr yn talu digon i chi, gellir ei ddirwyo yn ogystal â'i orfodi i dalu'r hyn sy'n ddyledus i chi, wedi'i ôl-ddyddio am hyd at chwe blynedd.

Gallwch wneud cwyn i'r llinell gymorth, a hynny'n ddienw os dymunwch.

Am gyngor neu i ddarganfod mwy am yr isafswm cyflog

- ewch i www.direct.gov.uk/payandworkrights

-
- e-bostiwch ffurflen ymholiad cyffredinol at y llinell gymorth Hawliau Tâl a Gwaith ar payandworkrights.direct.gov.uk
 - ffoniwch y llinell gymorth Hawliau Tâl a Gwaith ar **0800 917 2368**. Mae ar agor o 8am tan 8pm dydd Llun i ddydd Gwener a 9am tan 1pm ar ddydd Sadwrn. Gall y llinell gymorth dderbyn galwadau mewn amryw o wahanol ieithoedd drwy ddefnyddio cyfleuster llinell iaith. I'n helpu i wella ansawdd ein gwasanaeth, gall eich galwad gael ei monitro neu ei recordio. At ddibenion hyfforddi mewnol yn unig y gwneir hyn.

I wneud cwyn os credwch nad ydych yn cael yr isafswm cyflog

- ffoniwch y llinell gymorth Hawliau Tâl a Gwaith ar rhadffon **0800 917 2368**
- cyflwynwch ffurflen ymholiad cyffredinol yn ysgrifenedig drwy ddefnyddio ffurflen ar-lein ar wefan Directgov www.direct.gov.uk/payandworkrights

Gallwch gwyno'n ddienw i'r llinell gymorth os dymunwch.

A oes gan weithwyr asiantaeth hawl i'r isafswm cyflog cenedlaethol?

Mae gan weithwyr asiantaeth hawl i'r isafswm cyflog cenedlaethol ac i rai hawliau eraill yn y gweithle.

Hefyd mae deddfau ynglŷn â'r modd y bydd asiantaethau cyflogi a busnesau cyflogi yn gweithredu. Caiff y gyfraith sy'n cwmpasu asiantaethau cyflogi a busnesau cyflogi ei gorfodi gan Arolygiaeth Safonau Asiantaethau Cyflogi (EAS). Mae'r Arolygiaeth EAS yn ymchwilio i gwynion perthnasol am

asiantaethau cyflogi a busnesau cyflogi.

Am gyngor neu i gael rhagor o wybodaeth am safonau'r asiantaethau cyflogi

- ewch i www.direct.gov.uk/payandworkrights
- ffoniwch y llinell gymorth Hawliau Tâl a Gwaith ar **0800 917 2368**.

Hawliau eraill yn y gweithle

Mae gweithwyr yn y DU yn elwa o amrywiaeth o hawliau a mesurau diogelu sylfaenol yn y gweithle gan gynnwys gwyliau gyda thâl, terfynau i oriau gwaith, diogelu rhag gwahaniaethu, a'r hawl i amgylchedd gwaith diogel a iach.

Am gyngor neu i gael rhagor o wybodaeth am fesurau eraill o ddiogelu yn y gweithle

- ewch i www.direct.gov.uk/employees
- ffoniwch Acas ar **08457 47 47 47**

Os nad y Gymraeg/Saesneg yw'ch mamiaith, bydd y daflen hon ar gael mewn ieithoedd eraill. Gweler www.bis.gov.uk/publications neu ffoniwch **0845 015 0010**.

Bwriad y wybodaeth yn y daflen hon yw rhoi cyfarwyddyd cyffredinol yn unig. Ni ddylech ei hystyried yn ddatganiad cyflawn ac awdurdodol o'r gyfraith.

Directgov

Public services all in one place
www.direct.gov.uk

This guide has been produced in association with
Her Majesty's Revenue and Customs

Printed in the UK on recycled paper containing a minimum of 75% post consumer waste.

Department for Business, Innovation & Skills
www.bis.gov.uk

First published Sept 2009. Crown Copyright.
BIS/09/09/NP. URN 09/1290 (Welsh)